

Λούντβιχ Βιτγκενστάιν

Ο τάφος του Βίτγκενστάιν στο Κέιμπριτζ κοσμείται από το ομοίωμα μιας ανεμόσκαλας: «Οι προτάσεις μου αποτελούν διευκρινίσεις, όταν αυτός που με καταλαβαίνει, τελικά τις αναγνωρίσει ως στερημένες από νόημα, αφού πρώτα με τη βοήθεια τους - πατώντας πάνω τους - τις υπερπηδήσει και προχωρήσει πέρα από αυτές. Πρέπει, θα λέγαμε, να πετάξει μακριά την ανεμόσκαλα, αφού ανέβει πρώτα σε αυτή» έγραφε στο στο *Tractatus*, ένα βιβλίο βίβλος του κινήματος της λογικής ανάλυσης την δεκαετία του 30 και καθιέρωσε τη γλώσσα ως το καθαυτό αντικείμενο της φιλοσοφικής έρευνας. Οι επτά κύριες θέσεις του, σύμφωνα με την αρίθμηση του συγγραφέα, είναι:

1. Ο κόσμος είναι όλα όσα συμβαίνουν.
2. Το γεγονός, είναι η ύπαρξη καταστάσεων πραγμάτων.
3. Κάθε σκέψη είναι μια λογική εικόνα των γεγονότων.
4. Η σκέψη είναι μια πρόταση με νόημα.
5. Η πρόταση είναι μια συνάρτηση αλήθειας των στοιχειωδών προτάσεων.
6. Η γενική μορφή της συνάρτησης αλήθειας είναι $[\bar{p}, \bar{\xi}, N(\bar{\xi})]$.
7. Για όσα δεν μπορεί να μιλά κανείς θα πρέπει να σιωπάει.

Με την έβδομη πρόταση τελειώνει το βιβλίο.

Ο Βιτγκενστάιν προσπάθησε να δώσει μια οριστική απάντηση στο ερώτημα: «Πώς είναι δυνατές, η γλώσσα και η σκέψη». Η απάντηση του στηρίχθηκε σε μια ατομιστική αντίληψη για την γλώσσα και του κόσμου ως σύνολο τυχαίων γεγονότων, και σε μια απεικονιστική θεωρία του νοήματος: η λογική σύνταξη της γλώσσας είναι ο μεγάλος καθρέπτης της ουσίας του κόσμου. Θεμέλιο της γλώσσας, άρα και ουσία του κόσμου, είναι τα απλά, αναγκαία, στοιχειώδη στοιχεία που συνδυασμένα με ορισμένο τρόπο αποτελούν τα γεγονότα. Σημείο επαφής της λέξης με τον κόσμο, είναι το όνομα. Το όνομα σημαίνει το αντικείμενο, το αντικείμενο είναι η σημασία του. Η πρόταση ως συνδυασμός ονομάτων, απεικονίζει το γεγονός.

Το βιβλίο του «Φιλοσοφικές Έρευνες» θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συνέχεια του *Tractatus*, έγινε το μανιφέστο στους κύκλους της αναλυτικής φιλοσοφία κατά τις δεκαετίες του 50 και 60. Παρακάτω παραθέτονται οι 2 πρώτες σελίδες.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

1. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ Ι.8

«Όταν εκείνοι ονόμαζαν κάποιο αντικείμενο, και, ενώ πρόφεραν αυτόν τον ήχο, έγνεφαν προς κάτι, τούς έβλεπα, και αντιλαμβανόμουν ότι το αντικείμενο είχε υποδηλώσει τους φθόγγους πού πρόφεραν όταν ήθελαν να το καταδείξουν. Πώς αυτό εννοούσαν φαινόταν από τις κινήσεις του σώματός τους, τη φυσική γλώσσα όλων των λαών: τη γλώσσα, πού με την έκφραση του προσώπου και το παίξιμο των ματιών, την κίνηση των άλλων μελών του σώματος και τον τόνο της φωνής, δείχνει τά αισθήματα της ψυχής όταν αυτή ζητάει, κατέχει, απορρίπτει ή αποφεύγει κατιτί. Έτσι μάθαινα σιγά-σιγά να καταλαβαίνω ποιά πράγματα υποδήλωναν οι λέξεις πού επανειλημμένα άκουγα να προφέρονται σε προτάσεις, στις καθορισμένες γι' αυτές θέσεις. Τώρα, έχοντας πια συνηθίσει το στόμα μου να προφέρει αυτά τά σημεία, με τη βοήθειά τους εξέφραζα τις επιθυμίες μου».

Σε αυτά τα λόγια βρίσκουμε, έτσι μου φαίνεται, μια ορισμένη εικόνα της ουσίας της ανθρώπινης γλώσσας. Για την ακρίβεια οι λέξεις της γλώσσας ονομάζονται αντικείμενα -οι προτάσεις είναι συνδέσεις τέτοιων ονομάτων. Σε αυτή την εικόνα της γλώσσας, βρίσκουμε τις ρίζες της ιδέας: Κάθε λέξη έχει μία σημασία. Αυτή η σημασία είναι συνταιριασμένη με τη λέξη. Αυτή είναι το αντικείμενο για το οποίο στέκει η λέξη.

Για διαφορά ανάμεσα στα είδη των λέξεων ο Αυγουστίνος δεν μιλάει. Εκείνος που περιγράφει την εκμάθηση της γλώσσας με αυτό τον τρόπο, έχει πιστεύω υπ' όψιν του, πρώτα-πρώτα

ουσιαστικά όπως «τραπέζι, καρέκλα, ψωμί» και τα ονόματα προσώπων, και μόνο σε δεύτερη μοίρα, τα ονόματα ορισμένων ενεργειών και ιδιοτήτων. Και τα υπόλοιπα είδη των λέξεων τα σκέφτεται σαν κάτι που θα τακτοποιηθεί μονάχο του

Τώρα σκέψου την ακόλουθη χρήση της γλώσσας : Στέλνω κάποιον να ψωνίσει. Του δίνω ένα σημείωμα με τὰ σημάδια: «πέντε κόκκινα μήλα». Πηγαίνει το σημείωμα στο μανάβη κι αυτός ανοίγει το καφάσι πάνω στο οποίο υπάρχει το σημάδι «μήλα»· μετά ψάχνει τη λέξη «κόκκινο» σ' ένα πίνακα και τη βρίσκει δίπλα σ' ένα υπόδειγμα χρώματος· ύστερα λέει τη σειρά των απόλυτων αριθμητικών — υποθέτω πως την ξέρει απ έξω — ως την λέξη «πέντε», και, για κάθε αριθμό, παίρνει από το καφάσι ένα μήλο πού έχει το χρώμα του υποδείγματος. Έτσι πάνω κάτω κάνει κανείς με τις λέξεις. «Αλλά πώς ξέρει πού και πώς πρέπει να ψάξει τη λέξη 'κόκκινο' και τί πρέπει να κάνει μέ τη λέξη 'πέντε'; Λοιπόν, υποθέτω πώς αυτός δρα όπως το περίγραψα. Οι εξηγήσεις κάπου τελειώνουν. — Αλλά ποιά είναι ή σημασία της λέξης «πέντε»; — Εδώ, ούτε καν γινόταν λόγος για κάτι τέτοιο-μονάχα για το πώς χρησιμοποιείται ή λέξη «πέντε».

2.

Εκείνη ή φιλοσοφική έννοια της σημασίας έχει τη θέση της σε μιά πρωτόγονη αντίληψη του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί ή γλώσσα. 'Αλλά, μπορεί κανείς να πει ακόμη, πως αυτή είναι ή αντίληψη μιας γλώσσας πιο πρωτόγονης από τη δική μας. "Ας φανταστούμε μιά γλώσσα πού της ταιριάζει ή περιγραφή πού έδωσε ό Αυγουστίνος: ή γλώσσα πρέπει να χρησιμέψει για τη συνεννόηση ενός χτίστη Α μέ ένα βοηθό Β. Ό Α κάνει μιά κατασκευή με οικοδομικά υλικά: υπάρχουν τούβλα, κολόνες,

πλάκες και δοκάρια. Ό Β πρέπει να δίνει στον Α τα υλικά, και μάλιστα με τη σειρά που ό Α τά χρειάζεται. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούν μιά γλώσσα που αποτελείται από τις λέξεις «τούβλο», «κολόνα», «πλάκα», «δοκάρια». Ό Α φωνάζει αυτές τις λέξεις· — ό Β φέρνει το υλικό που έμαθε να φέρνει σ' αυτό το κάλεσμα. Θεώρησε τούτο σα μιά πλήρη πρωτόγονη γλώσσα.